

אלול תשע"א

מ. זילברמן

(נג): **כוונה במצות יבום**. תנן הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפ"י הוא שוגג והיא מזידה וכו' קנה, ע"כ. ומשמע דלא בעינן כוונה למצות יבום. אך במנחת חינוך (מצוה תקצח אות ו) העלה דכיון דיבום הוי מצות עשה וקיי"ל דמצוות צריכות כוונה, הבא על יבמתו לשם זנות או באונס או בשוגג אף אם קנה יבמתו מ"מ לא יצא מצות יבום. ונ"מ דלא יגרשנה עד שיבוא עליה שוב לשם מצוה. וכן כתב בשו"ת שנת חיים להמהרש"ק (ח"א סי' קלב). ובספר אמרי משה (סי' ו אות יד) הקשה על דברי המנ"ח דאם כבר נעשית כאשר ע"י ביאה ראשונה איך שוב יקיים מצות יבום ע"י ביאה שניה.

בקובץ שעורים (כתובות אות רמט) כתב דיש לחלק לענין מצוות צריכות כוונה בין היכא דהמעשה בעצמה היא גוף המצוה לבין היכא דעיקר המצוה היא תוצאת המצוה. דבכגון אכילת מצה ותקיעת שופר היכא שהמעשה עצמה היא גוף המצוה בעינן כוונה לעיכובא. ואילו בכגון פריה ורביה היכא דהמצוה היא שיהיו לו בנים, אף אם הוליד בנים בלי כוונת המצוה מ"מ קיים המצוה. וכן לענים יבום דעיקר המצוה היא הקמת שם. וכתב דה"ה לענין מצוה הבאה בעבירה דהיכא דעיקר המצוה היא תוצאת המצוה אין חיסרון דמצוה הבאה בעבירה. ומזה הטעם מי שהוליד ממזר קיים מצות פו"ר, וכפסק הרמ"א (אה"ע סי' א ס"ו).

(נד). **ביאת ישן**. איתא בגמ' (נד). גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דאמר קרא יבמה יבא עליה עד דמכין לשם ביאה וכו'. ופירש"י דישן לאו בר דעת ולא הוה קנינו קנין. [ופירש הריטב"א דאף דלא בעינן כוונה למצות יבום מ"מ בעינן שיהי' ראוי לקנות]. והקשו התוס' (ד"ה ישן) דקטן הי' קונה אף דלא הוי בר דעת אי לאו מייעוט הקרא. ובתוס' ישנים הקשו מחרש דהוא בכלל יבום אף דאינו בן דעת. ולכן פירשו התוס' דישן לא קנה דלא איכוין לביאה כלל, דומיא דהטיח בכותל.

ואפשר דנ"מ בין פשטות דברי רש"י לבין התוס' אי מקיים מצות פו"ר בביאת ישן. דאי ישן מיקרי לאו בר דעת אינו מקיים מצות פו"ר, ואילו אי הוי בר דעת אלא דביבום בעינן כוונה לביאה, לא מצינו כן במצות פרו ורבו (וכדברי הקוב"ש שהבאנו לעיל דא"צ כוונה למצות פרו ורבו). בשו"ת שאלת יעב"ץ (ח"ב סי' צז אות ג) כתב דישן אינו מקיים פרו ורבו כי אינו בר דעת לגמרי לא למצוה ולא לעבירה לא נשכר ולא נענש. ובשדה חמד (מערכת ישן) הניח כדבר פשוט דכן יצא.

ולענין אי ישן מצטרף למנין עשרה פסק המחבר (או"ח סי' נה ס"ו) דכן מצטרף. ובשו"ת קרן לדוד להר"ר אליעזר דוד גרינוואלד אב"ד דסאטמר (או"ח סי' יח) העיר דזה תלוי על ענינינו, דהפר"ח פסק דישן אינו מצטרף לעשרה ע"פ הרא"ש (בסוגי' גיטין עח). דס"ל דהא דישנה אינה מתגרשת היינו משום דאין לה דעת. ועוד העיר דענינינו נוגע לפסק הרמ"א (יו"ד סי' שעב ס"א) דכהן שהוא ישן ומת עמו באוהל צריכין להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא. דאם אינו בר דעת אפשר דאינו צריך להקיצו. [ומ"מ ראה בהמשך דברי הקרן

לדוד שם שהקשה על רש"י מהא דאדם מועד לעולם בין ער ובין ישן ומהא דבמגרש ע"י שליח לא מצינו דצריכים לחוש שמא המשלח ישן בשעת מסירת הגט אף דאינו יכול למסור את הגט אם נשתטה המשלח. ומכח זה הסביר דברי רש"י בע"א כך שאין מחלוקת בינו לבין התוס'.

בספר מורשת משה להר"ר משה שטיינהויז (סי' נה – עמק תקד) ביאר בחילוק בין תקפתו רוח דלא קנה לתקפתו עכו"ם דקנה דבתקפוהו עכו"ם דעת העכו"ם לעשות מעשה ביאה, ודעתו מועיל לקבוע את מעשה היבם כמעשה ביאה, כמו שמצינו בענין הטבלת גר, דאיתא בגמ' (מו.) דאם האדון תוקף את העבד במים מהני, וכמו שפירש הרמב"ן דבכה"ג הכוונה תלויה בעושה המעשה. ולפ"ז אם החיסרון בישן הוא שחסר בכוונת ביאה וכדברי התוס' באופן שאחרים מדביקים את היבם כאשר הוא ישן מהני כוונת האחרים. ואילו לרש"י לא שניא.

החבורה הבאה תקיים אי"ה בליל שני אחר תפילת מעריב

הנושא: העראה (נד.)

עיקר תוס' פרק הבא על יבמתו

(נג:) ולא חילק, שאנסוה, אין אונס עד וא"ת (נד.)

(נד.) ישן

(נה:) אשה לבעלה

(נו.) מן הנשואין, מת

(נו:) מן האירוסין

(נז:) רב אמר, אמר שמואל, וחייבין עד וק' דב"פ בן סורר ומורה

(נח.) שומרת יבם, ונקה

(נח:) דהא, רב פפא

(נט.) הא, פרט, אלא

(ס.) שאינו, נילף

(ס:) בראויה, סימן

(סא.) אין זונה, שנבעלה

(סא:) כל ביאה, וכן, פנוי, נ"מ

(סב.) דכתיב, ר' יוחנן, בני פריה, דלאו, הכל מודים

(סב:) חייב, סמוך, והנושא

(סג.) שאין

(סד.) יוציא, יוציא, ולילף

(סה.) נישאת, תצא